

DÜZENBAZLAR

DOLANDIRICI,
KÂTİL,
ÂSİ
VE
SUÇLULARIN
GERÇEK
HİKÂYELERİ

PATRICK

RADDEN KEEFE

Çeviren: Selçuk Durgut

[instagram.com/serbest.kitaplar](https://www.instagram.com/serbest.kitaplar)

x.com/SerbestKitaplar

serbestkitaplar.bsky.social

facebook.com/SerbestKitaplar

pinterest.com/SerbestKitaplar

goodreads.com

Patrick Radden Keefe

Düzenbazlar

Dolandırıcı, Kâtil, Âsi ve Suçluların Gerçek Hikâyeleri

Rogues: True Stories of Grifters, Killers, Rebels and Crooks

Çeviren: Selçuk Durgut
Çeviri Editörü: İbrahim Ayyıldız

Serbest Kitaplar: 53
ISBN 13: 978-625-96752-2-0
1. Baskı: Ekim 2025

Copyright © 2022, Patrick Radden Keefe
Türkçe çeviri Copyright © 2025, Selçuk Durgut

Kapak Tasarımı: Gökhan Yücesan
Sayfa Tasarımı: Serbest Kitaplar

Baskı: Aktürk Matbaacılık • Sertifika No: 75547

Adres: İvedik Cad. Mercan 2 Plaza No: 253/A, Kat 3, Yenimahalle, Ankara • Telefon: (312) 566 06 22
E-Mail: info@serbestkitaplar.com • Web: www.serbestkitaplar.com • Sertifika No: 43914

PATRICK RADDEN KEEFE

Patrick Radden Keefe, *The New Yorker* dergisinin kadrolu yazarı olarak çalışan, araştırmacı gazeteciliğe odaklanmış ödüllü bir yazardır. Keefe, kurgusal olmayan edebiyat alanında Baillie Gifford Ödülü'nü kazanan *Acı İmparatorluğu* (*Empire of Pain*) ve Ulusal Kitap Eleştirmenleri Birliği Ödülü'nü alan *Hiçbir Şey Söyleme* (*Say Nothing*) gibi çok satan kitaplarıyla tanınır. *Hiçbir Şey Söyleme* (*Say Nothing*) aynı zamanda The New York Times tarafından 21. Yüzyıl'ın en iyi 100 kitabından biri olarak gösterilmiştir. Eserlerinde genellikle uluslararası güvenlikten siyasi şiddete, organize suçtan şirketlerin sırlarına kadar geniş bir yelpazedeki karmaşık konuları inceler. Aynı zamanda "Wind of Change" adlı popüler podcast serisinin de yaratıcısı ve sunucusu olan Keefe, New York'ta yaşamaktadır.

İÇİNDEKİLER

Justyna'ya...

ÖNSÖZ	8
JEFFERSON ŞİŞELERİ <i>Bir koleksiyoncu bu kadar nâdir kaliteli şarabı nasıl bulabilir?</i>	13
SUÇ AİLESİ <i>Hollandalı azılı bir gangster, kendi kız kardeşi tarafından nasıl ifşa edildi?</i>	37
İNTİKAMCI <i>Lockerbie bombalamasının kurbanlarından birinin kardeşi nihâyet olayı çözdü mü?</i>	66
EDGE İMPARATORLUĞU <i>Bir doktor, bir tüccar ve milyarder Steven A. Cohen büyük bir malî skandala nasıl karıştı?</i>	92
DOLU BİR SİLÂH <i>Bir toplu katliamcının trajik geçmişi</i>	125
EL CHAPO AVI <i>Dünyanın en azılı uyuşturucu baronunun yakalanışının perde arkası</i>	162
KAZANMAK <i>Mark Burnett, Donald Trump'ı bir Amerikan başarı ikonu olarak nasıl yeniden yarattı?</i>	188
İSVİÇRE BANKA SOYGUNU <i>Cenevre'deki bir bankanın en karanlık sırlarını açığa çıkaran bilgisayar teknisyeni</i>	220
MARBELLA PRENSİ <i>Yakalanması neredeyse imkânsız bir uluslararası silâh tüccarının peşinde onlarca yıl süren mücadele</i>	247
KÖTÜNÜN DE KÖTÜSÜ <i>Judy Clarke azılı kâtillerin hayatını kurtarmakta çok başarılıydı; sonra Cevher Çarnayev'in davasını aldı</i>	270
GÖMÜLÜ SIRLAR <i>İsraili bir milyarder Afrika'nın en büyük hazinelerinden birini nasıl ele geçirdi?</i>	299
GEZGİN ŞEF <i>Anthony Bourdain'in seyyar ziyafeti</i>	329
TEŞEKKÜRLER	361

ÖNSÖZ

BİR DERGİ GAZETECİSİ OLARAK KARIYERİMDEKİ EN GARİP AN-lardan biri Mayıs 2014'te gelen bir telefondur. *The New Yorker* dergisinde, kaçak Meksikalı uyuşturucu baronu Joaquín Guzmán Loera'nın suç kariyeri ve sonunda yakalanmasıyla ilgili bir makale olan "El Chapo'nun Peşinde"yi henüz yayınlamıştım ve ofiste Guzmán ailesini temsil ettiğini söyleyen bir avukattan sesli mesaj aldım. Bu, en hafif tâbiriyle endişe vericiydi. Yıllar içinde editörlerin "writearound" dedikleri konuda küçük bir uzmanlık geliştirmiştim: "writearound", röportaj vermeyi reddeden bir kişiyi konu alan yazı demek. Bazı gazeteciler "writearound"lardan nefret eder ama ben bu tür haberlerin yarattığı zorluklardan her zaman keyif almışımdır. Biriyle hiç konuşmadan onun canlı bir portresini çıkarmak çok yaratıcı bir habercilik gerektirir, dahası bu yazılar genellikle bir politikacı ya da CEO tam bir işbirliği yaptığında elde edeceğiniz önceden çalışılmış görüşmelerden daha aydınlatıcı. Örneğin, realite şovu yapımcısı Mark Burnett hakkında yazmak istediğimde benimle konuşmayı reddetti. Ancak konuşmayı kabul eden iki eski eşi sayesinde, sonuçta Burnett hakkında kendisinden öğrenebileceğimden çok daha fazlasını öğrendiğimi düşünüyorum.

El Chapo olayında, uyuşturucu baronu ben yazıma başladığımda bir Meksika hapishanesindeydi ve röportaj vermiyordu, bu yüzden benimle görüşmeyeceğini varsaymıştım. Yazı yayınlandığında okuyabileceğini de hiç düşünmemiştim. Çünkü milyarlarca dolarlık bir nar-kotik suç örgütünü yönetmesine rağmen okuma yazma bilmediği söyleniyordu. *Biliyorsa* bile bana hiç de bir *New Yorker* abonesi gibi görünmemişti. Ancak yazım, daha sonra Meksika basınının da yer verdiği bir dizi ifşaatı içeriyordu. Yani bir şekilde dikkatini çekmiş olmalıydı.

Avukata geri dönmeden önce bir süre bekledim. Yazıdaki bazı ayrıntılara itiraz edeceğini düşünüyordum (ve bunun El Chapo'nun müthiş bir Viagra tüketicisi olduğunu açıkladığım bölüm olabileceğinden endişeleniyordum). Bir kaynağımla konuştum ve o da bazı gizli

soruşturmalar yaparak bu avukatın gerçekten de Guzmán ailesi için çalıştığını doğruladı. "Onu arayın, eminim önemli bir şey değildir," dedi ve şunu ekledi: "Ama iş telefonunuzu kullanın ve asla, hiçbir koşulda onlara ev adresinizi vermeyin."

Cesaretimi toplayarak avukatı geri aradım. Aksanlı ve kaskatı bir resmîyetle konuşuyordu Olabildiğince rahat bir şekilde kendimi tanıttığımda, neredeyse teatral bir ciddiyetle, "Yazınızı okuduk," dedi.

Hum," dedim, kendimi kötü bir habere hazırlayarak.

"Oldukça..." diye söze başladı ve belirgin bir duraklamanın ardından "...ilginçti," diyerek devam etti.

"Aaa," diye ağzımdan kaçırıldım. "Teşekkür ederim." "İlginç"e eyvalahtım. Daha kötüsü de olabilirdi.

"Sinyor," diye başladı, sonra yine mânidar bir duraksamaya girdi. "Hazır..." Sâniyeler geçer ve kalbim deli gibi çarparken telefona yapışmıştım. "Anılarını yazmak için."

Telefon görüşmesinden önce, tıpkı bir lise münazaracısı gibi, konuşmayı tüm ihtimalleriyle önceden zihnimde oynamıştım: O bunu söylerse, ben de şunu söylerim. Her olasılığa, tartışmanın gidebileceği her yöne hazırlık yapmıştım. Ama buna değil.

"Şey," diye kekeledim, söyleyecek tutarlı bir şey bulmaya çalışıyordum. "Okumayı çok isteyeceğim bir kitap olur."

"Fakat efendim," diye araya girdi avukat. "Yazmak isteyeceğiniz bir kitap olur mu?"

İtiraf etmeliyim ki, El Chapo'nun anılarını yazma fırsatı ilk sunulduğunda, bir an için ciddi ciddi düşündüm. Fırarı olduğu yıllar boyunca neredeyse efsanevi bir figür hâline gelmişti ve bir gazeteci olarak, hikâyesini kendi ağzından dinleyebilecek olma fikri gerçekten cezbediciydi. Ancak o gün telefonu kapatmadan önce teklifi çoktan reddetmiştim. Guzmán doğrudan ya da dolaylı olarak binlerce, belki de on binlerce cinayetten sorumluydu. Olayların bu yönünü ve çok sayıda kurbanının hayatını ayrıntılı bir şekilde incelemekten onun hikâyesini doğru bir şekilde yazmanın uygun bir yolu olamazdı. Oysa Sinyor'un hayâl ettiği kitabın bu tür bir kitap olması pek mümkün görünmüyordu. Tüm senaryo, haber yapma arzusuyla gözü dönmüş bahtsız bir dergi yazarının üçüncü perdeyi göremeyeceği bir gerilim filminin birinci perdesine benziyordu.

Mümkün olduğunca nâzik olmaya çalışarak avukata, “En iyi koşullarda bile,” dedim, “gölge yazar ile konu arasındaki ilişki zaman zaman... *sürtüşmeli* olabilir.”

Avukat bu konuda çok nâzik davrandı. Bir hafta sonra kısa bir telefon görüşmesi daha yaptıktan sonra (“Teklifimizi değerlendirmeye devam ederken...” dedi ve ben de “Hayır, değerlendirdim! Kararımı verdim!” dedim) ondan bir daha haber almadım. Tam mânâsıyla korkutucu bir deneyim olarak başlayan şey, eğlenceli bir akşam yemeğinde anlatacak bir anıya dönüştü. Ama bu karşılaşma aynı zamanda dergi yazarlığı mâcerasının da bir simgesi gibiydi: bir muhabirin hiç tanımadığı bir özneyle hissedebileceği tekinsiz yakınlık, bir hikâyeyi herkesin okuması için dünyaya sunmanın ve onun kendi başına bir hayat kazanmasını izlemenin tuhaflığı.

. . .

Dergilere ilk kez tutulduğumda ortaokuldaydım. 1980’lerin sonlarında, (zımbalanmış parlak kâğıt demetleri hâlindeki fiziksel şeyler olarak) dergiler her yerde bulunuyor ve sanki sonsuza dek var olmaya devam edecek gibi geliyordu. Okul kütüphanemizde, bir duvarının *Time*, *Rolling Stone*, *Spin*, *U.S. News & World Report*’un son sayılarıyla süslendiği bir “sürelî yayınlar odası” vardı. Ve tabii ki *The New Yorker*’la.

O zamanlar kimse “long-form” sıfatını kullanmazdı; bu daha sonra, dergilere özgü geniş kapsamlı hikâyeleri internetteki daha kısa parçalardan ayırmak için kullanılacaktı. Ama öğrenciyken bile, en azından kurgu dışı çalışmalar söz konusu olduğunda, uzun bir dergi makalesinin olabilecek en harika format olduğunu düşünürdüm. Kendinizi tamamen kaptırabileceğiniz kadar önemli ama bir oturuşta bitirebileceğiniz kadar kısa olan bu makalelerin kendine has ince işçilikli bir yapısı vardı. Hikâye anlatımında, okuduğum kurgu dışı kitapların aksine, hem okuyucunun dikkatine özen gösteren hem de zamanına saygı duyan bir ekonomi vardı.

Bu yüzden *The New Yorker* okuyarak ve bir gün dergide yazabileceğime dâir gizli bir fanteziyi besleyerek büyüdüm. Bu, uzun bir süre için yalnızca fantezi olarak kaldı; dergi 2006’da ilk serbest yazımı yayınlayana kadar, yıllar süren yanlış başlangıçlar ve garip sapmalar (hukuk fakültesi, gazetecilik heveslilerine tavsiye edeceğim bir rota değil) yaşadım.

Dergilerin paradoksu hem çabuk bozulabilir hem de kalıcı olmalarıdır. Dayanıksız kâğıtlara basıldıklarından, tıpkı bir tek kullanımlık karton bardak gibi, atılmak üzere *tasarlanmışlardır*. Yine de aynı zamanda insanlar onlara tutunur. Çocukken bir aile dostumuzun evine gittiğimizde *National Geographic*’le dolu raflarını görmeye bayılırdım; o sarı çerçeveli, göz kamaştırıcı sayılar arka arkaya diziliydi.

Geleneksel anlatıya bakılırsa internet, dergileri öldürdü. Aslında pek çok açıdan öyle de oldu. Sâdece dergilerin gelişmesini sağlayan ekonomik koşulları değil, aynı zamanda basılı materyallerle haşır neşir olma kültürünü de altüst etti; posta kutunuza gelmiş olan son sayıyı bir an önce almak için koşarak eve giderdiniz ya da gazete bayisinde bir saat boyunca durup stanttakilere göz gezdirirdiniz veya sırt çantanızda, yavaş yavaş yırtılan eski bir sayıyı taşırdınız. Başka bir açıdan ise internet, dergi haberlerini *kurtararak* geri dönüşüm kutusundan çıkardı ve onlara sonsuz bir yaşam verdi. Büyük bir dergi haberi eskiden kiraz çiçekleri gibi kısa ömürlüydü: bugün var, haftaya yok. Şimdi ise sonsuza kadar sâdece bir tık uzağınızda.

Ve bu durum, bizzat bu anlatı türünün özündeki daha derin bir paradoksu gün yüzüne çıkarıyor. Eğer bir yılın büyük bir bölümünü bir makaleyi araştırmaya ve yazmaya ayıracaksam ve siz de bir saatin büyük bir bölümünü onu okumaya ayıracaksanız, hikâyenin eksiksiz ve kesin versiyonunu anlatmaya çalışmak isterim. Bir hikâyenin gerçekliğini, tüm canlılığı ve dinamik ihtişamıyla yakalayarak, bir kelebek koleksiyoncusunun kelebeği camın altına özenle yerleştirmesi gibi, onu sâbitlemek istiyorum.

Ama elbette, bir makale yayınladığınızda hayat durmaz. Hikâye ilerlemeye, açılmaya, kanatlarını çırpmaya devam eder. Hikâyenizdeki karakterler çoğu zaman şaşırtıcı şekillerde hareket etmeye devam eder. Ne de olsa onlar gerçek insanlardır. Chapo Guzmán gibi hapis-ten tekrar kaçabilirler. Ya da hiç dava kaybetmemiş idam cezası avukatı Judy Clarke gibi hukuki bir yenilginin zafere dönüştüğünü görebilirler. Ya da Anthony Bourdain gibi âniden kendilerini öldürebilirler.

Onlarca yıl boyunca yazdığım bu hikâyeler, benim dâimî meşgûliyetlerimden bazılarını yansıtır: suç ve yolsuzluk, sırlar ve yalanlar, yasal ve yasadışı dünyaları birbirinden ayıran geçirgen zarlar, aile bağları, inkârın gücü. Hiçbir zaman belirli bir uzmanlık alanım olmadı (bu da dergi yazarlığının büyük bir lüksüdür). Bunun yerine,

karakterlerin karmaşıklığı veya entrikalarla dolu olaylar nedeniyle şu veya bu nedenle beni içine çeken hikâyelerin peşinden gitme eğilimin-deyim. Ancak bazı temalar sürekli tekrarlanıyor ve bu parçalar başka küçük tesadüflerle birbirine bağlanıyor. El Chapo, Judy Clarke'ın müvekkili Cevher Çarnayev* ile aynı kasvetli yüksek güvenlikli hapishane-nede kalıyor. Marbella Prensi olarak bilinen silâh kaçakçısı (Munzer el-Kassar), hatalı bir şekilde Pan Am 103 sefer sayılı uçağın bom-balanması olayına karışmakla suçlandı; ağabeyi de uçakta olan Ken Dornstein, çeyrek yüzyılını bu olayı çözmeye çalışarak geçirdi.

Bir haberin peşinden gitmek, insanı harikulade bir şekilde içi-ne çeken bir proje olabilir; o kadar ki, akıntıya kapıldığımda araş-tırmanın beni nereye götüreceğini tâkip ederek mutlu bir şekilde sürüklenebileceğimi hissediyorum. Ancak sürekli olarak, bu akıntı-dan kendimi kurtarıp artık hikâyeyi kaleme almam gerektiğini ken-dime hatırlatıyorum ve umarım anlatırken, ilk etapta bana bu kadar büyüleyici hissettiren şeylerin bir kısmını yansıtabilirim. Bunlar çılgın hikâyeler, ama hepsi gerçek, her biri *The New Yorker*'daki parlak meslektaşlarım tarafından titizlikle kontrol edildi. Bu hikâyelerin; suç ve ceza, durumsal etiğin belirsizliği, bu dünyada ilerlerken yaptığımız seçimler ve bu seçimler hakkında kendimize ve başkalarına anlattığımız masallar hakkında bir şeyleri aydınlatmalarını umuyorum.

* Cevher Çarnayev, 2013 Boston Maratonu bombalamasından suçlu bulunan, Kuzey Kafkasya doğumlu Çeçen asıllı Amerikalı bir terörist. -ç.n.

JEFFERSON ŞİŞELERİ

Bir koleksiyoncu bu kadar nâdir kaliteli şarabı nasıl bulabilir? (2007)

BUGÜNE KADAR BİR MÜZAYEDEDEN EN YÜKSEK FİYATA ULAŞAN şarap 5 Aralık 1985 tarihinde Londra'da Christie's Müzayede Evi'nde satıldı. Şişesi elle üflenmiş koyu yeşil camdandı ve kalın siyah balmumundan bir tıkaçla kapatılmıştı. Üzerinde etiket yoktu, ancak 1787 yılı, "Lafitte" kelimesi ve "Th.J." harfleri camın üzerine hafifçe kazınmış görünüyordu.

Şişe, Paris'teki eski bir binanın tuğla duvarlı mahzeninde bulunduğ söylenen bir şarap koleksiyonundan geliyordu. Şaraplar, (artık "Lafite" olarak yazılan) Lafitte'in yanı sıra, Châteaux d'Yquem, Mouton ve Margaux gibi en iyi üzüm bağlarının isimlerini ve "Th.J." harflerini taşıyordu. Kataloğa bakılırsa, kanıtlar şarabın Thomas Jefferson'a âit olduğunu ve müzayededeki şişenin "dünyadaki en nadide şaraplardan biri olarak kabul edilebileceğini" gösteriyordu. Mantarın 1,5 cm. altına kadar ulaşan şarap seviyesi, bu kadar eski bir şişe için "son derece yüksek" ve rengi de "yaşına göre oldukça derin" idi. Şarabın değeri "paha biçilemez" olarak belirtilmişti.

Şarabı açık artırmaya çıkarmadan önce Christie's'in şarap departmanı başkanı Michael Broadbent, müzayede evinin cam uzmanlarına danışarak şişenin ve üzerindeki kazımanın 18. Yüzyıl Fransız tarzında olduğunu doğrulattı. Jefferson, 1785'ten Fransız Devrimi'nin patlak vermesine kadar Amerika'nın Fransa elçisi olarak görev yapmış ve bu dönemde Fransız şaraplarına hayran olmuştu. Amerika'ya döndükten sonra kendisi ve George Washington için yüklü miktarda Bordeaux şarabı sipariş etmeye devam etti ve 1790 tarihli bir mektubunda her iki sevkıyata da kendi baş harflerinin işlenmesini istedi. Jefferson, başkanlığının ilk döneminde şaraba 7.500 dolar (bugünkü değeriyle yaklaşık 120.000 dolar) harcadı ve genellikle Amerika'nın ilk büyük şarap uzmanı olarak kabul edilir. (Aynı zamanda Amerika'nın ilk büyük

şarap gevezesi de olabilirdi. John Quincy Adams, 1807’de Jefferson’la yemek yedikten sonra günlüğüne şöyle not düşmüştü: “Her zamanki gibi şaraplar üzerine bir nutuk çekti. Pek de aydınlatıcı değildi.”)

Broadbent, ilgili tarihî materyalleri incelemenin yanı sıra aynı koleksiyondan iki şişeyi daha tatmıştı. 19. Yüzyıl’a âit bazı şarapların tadı, uygun şekilde saklanmış olmaları koşuluyla, hâlâ çok lezzetlidir. Ancak 18. Yüzyıl şarabı son derece nâdirdir ve Th.J. şişelerinin kalitesini koruyup korumadığı belirsizdi. Broadbent bir “şarap ustasıydı”; bu unvan, şarap yazarları, tüccarları ve sömeliyeler için verilen ve kaliteli şaraplar konusunda engin bir deneyim ile seçici bir muhakemeye sâhip olunduğunu gösteren profesyonel bir sertifikaydı. 1784 tarihli Th.J. Yquem için “renk, koku, tat... her anlamda mükemmel,” yorumunu yapmıştı.

5 Aralık’ta öğleden sonra saat iki buçukta Broadbent, açık artırmayı 10.000 sterlin ile başlattı. Yaklaşık iki dakika sonra da tokmağını vurdu. Artırmayı kazanan, Malcolm Forbes’un oğlu ve *Forbes* dergisinin başkan yardımcısı Christopher Forbes oldu. Nihâî fiyat 105.000 sterlin, yani yaklaşık 157.000 dolardı. Forbes satın aldığı şarap için, “Lincoln’un vurulduğu sırada elinde tuttuğu opera dürbününden daha eğlenceli,” dedikten sonra ekledi: “Üstelik o dürbün de bizde.”

Müzayedenin ardından diğer ciddi koleksiyonerler de Jefferson şişelerinin peşine düştü. *Wine Spectator* dergisinin yayıncısı Christie’s aracılığıyla bir şişe satın aldı. Kimliği gizli tutulan Orta Doğulu bir iş insanı bir şişe daha aldı. 1988’in sonlarında ise Bill Koch adında Amerikalı bir sanayici, tam dört şişe birden satın aldı. Koch Industries’in kurucusu Fred Koch’un oğlu olan Bill Koch, o sıralar Massachusetts’in Dover şehrinde yaşıyor ve Oxbow Corporation adlı son derece kârlı enerji şirketini yönetiyordu. (Kardeşleri Charles ve David, ilerleyen yıllarda muhafazakâr siyasetçilere ve politik hareketlere verdikleri destekle tanınacaklardı).^{*} Bill Koch, Kasım 1988’de Chicago Wine Company’den bir adet 1787 Branne Mouton aldı. Ertesi

ay ise İngiliz bir satıcı olan Farr Vintners’dan bir 1784 Branne Mouton, bir 1784 Lafitte ve bir de 1787 Lafitte satın aldı. Koch, bu şişelere toplamda yarım milyon dolar harcamıştı. Şişeleri geniş ve iklim kontrollü mahzenine yerleştirdi ve sonraki on beş yıl boyunca yalnızca ara sıra arkadaşlarına sergilemek için gün yüzüne çıkardı.

Koch’un sanat ve antika koleksiyonunun değeri birkaç yüz milyon doları buluyor. 2005 yılında Boston Güzel Sanatlar Müzesi, Koch’un sâhip olduğu pek çok eşyadan oluşan bir sergi hazırladı. Koch’un personeli, dört Jefferson şişesinin kökenini araştırmaya başladı ancak Broadbent’in Forbes şişesi için yaptığı doğrulama dışında dosyalarında hiçbir kayıt olmadığını fark etti. Tarihsel bir kanıt bulma umuduyla Virginia, Charlottesville’deki Monticello’da bulunan Thomas Jefferson Vakfı’na başvurdular. Birkaç gün sonra Monticello’nun küratörü Susan Stein telefonla aradı ve şöyle dedi: “Bu şişelerin Thomas Jefferson’a âit olduğuna inanmıyoruz.”

. . .

Koch, üçüncü eşi Bridget Rooney ve bu evliliğinden ve önceki evliliklerinden olan altı çocuğuyla birlikte Palm Beach’te, 3.250 metre-karelik Anglo-Karayip tarzı bir evde yaşıyor. Onu kısa bir süre önce ziyaret ettiğimde, evin bodrum katını genişletmek için ön bahçedeki çimlik alan kazılmıştı. Koch, daha fazla depolama alanına ihtiyacı olduğunu söyledi. Modigliani’nin 1917 tarihli *Uzanmış Nü* tablosu, Picasso’nun mavi döneminden *Gece Kulübü Şarkıcısı*, bir Renoir, bir Rodin ve Degas, Chagall, Cézanne, Monet, Miró, Dalí, Léger ve Botero’nun eserleri arasında dolaşırken, “Ben biraz takıntılı bir koleksiyoncuyum,” dedi. Tavandan, siyah camlı küçük ampullere yerleştirilmiş güvenlik kameraları sarkıyordu. Koch, sözlerine şöyle devam etti: “Babam da bir nevi koleksiyoncuydu. Sanırım bu huyumu ondan almışım. Küçük bir empresyonist sanat koleksiyonu vardı. Av tüfeği biriktirirdi. Sonra da çiftlikleri biriktirmeye başladı.”

Koch’un, Charles Marion Russell tabloları, Frederic Remington’a âit ve atlı adamları tasvir eden bronz heykeller, antika kovboy şapkaları, Bowie bıçakları ve cam kapaklı vitrinlerde sergilenen düzinelerce silâhla çevrili “kovboy odası”nda oturduk. Vitrinlerde Jesse James’in silâhı, onu öldürenin silâhı, Oturan Boğa’nın tabancası ve General Custer’ın tüfeği de vardı. O sırada altmış yedi yaşında olan Koch, da-

* Koch Kardeşler, babaları Fred C. Koch tarafından kurulan Koch Industries şirketini devralarak holdingi küresel bir güç hâline getirdiler. Özellikle Charles ve David Koch, serbest piyasa ekonomisini ve minimal devlet müdahalesini savunan düşünceleriyle tanınır. Bu ideolojiyi desteklemek için muhafazakâr ve liberteryen düşünce kuruluşlarına, lobicilik faaliyetlerine ve siyasi kampanyalara büyük fonlar sağladılar. Bu durum, onların Amerikan siyasetinde ve kamuoyunda büyük bir etkiye sâhip olmalarını sağladı ve çevre politikalarına karşı duruşları nedeniyle tartışmalı figürler olmalarına yol açtı. —ç.n.

ğınık beyaz saçları, yuvarlak gözlükleri ve çocuksu, tiz bir kahkahası olan uzun boylu ve yapılı bir adamdı. Lisans ve kimya mühendisliği doktora derecelerini aldığı MIT'deyken hepatit kapmış, bu yüzden de artık sert alkolü midesi kaldırmıyordu. Ama şarap içebiliyordu. Restoranlarda listedeki en pahalı şarapları sipariş ederek sevdiği bazı şarapları keşfetmiş. Zamanla da müzayedelerden Lafite ve Latour gibi birinci sınıf Bordeaux'lar ve Romanée-Conti'nin meşhur Burgundy şaraplarını satın almaya başlamış.

Koch, "Kafayı Koch Industries'deki hisselerimi sattığım zaman sıyrıldım," dedi. 1983 yılındaki bu satıştan kayıtlara göre 550 milyon dolar kazandı. İşte o noktada, dünya standartlarında bir şarap koleksiyonu oluşturmaya karar vermiş. Nedenini sorduğumda, bana sanki bâriz bir şeyi anlayamıyormuşum gibi bakarak, "Çünkü dünyada tadı en iyi olan alkollü içecek şaraptır da ondan," dedi.

Koch, koleksiyonculuk konusunda olduğu kadar dava açma konusunda da takıntılı olabilir. Aile şirketiyle ilgili olarak kendi kardeşlerine karşı yirmi yıl süren bir hukuk mücadelesi yürüttü. (Konu 2001'de çözüldü.) Massachusetts Eyaleti'ni hisse senedi işlemlerinde hatalı vergilendirme işlemi nedeniyle dava edip 46 milyon dolarlık bir vergiyi terkin ettirdi. Boston'daki Four Seasons otelindeki dâiresinde kalan eski sevgilisi buradan çıkmayı reddedince, Koch onu mahkemeye verip tahliye ettirdi. İnsanlara, "mahkeme celbi göndermekten" sanki el bombası fırlatmaktan bahseder gibi bahsediyor. Koch'un dört şişe Th.J. Bordeaux şarabını satın aldığı sıralarda, yüksek kaliteli şarap sahtekarlığı diye bir şey hiç duyulmamıştı. Bu nedenle şişelerin Michael Broadbent'in onayladığı koleksiyondan gelmeleri dışında bir garanti de talep etmemişti. Monticello'nun, şişelerinin sahte olduğuna inandığını söylemesi üzerine çok sinirlenmiş. Yüzü kızararak bana, "O kadar çok sanat eseri, o kadar çok silâh ve o kadar çok başka şey satın aldım ki, eğer biri beni kazıklamaya kalkarsa bunun bedelini o orospu çocuğuna ödetirim," dedi. Sonra biraz rahatlayıp gülümseyerek ekledi: "Ayrıca, bu eğlenceli bir dedektiflik hikâyesi."

. . .

Son yıllarda nâdir bulunan şarapların fiyatlarındaki olağanüstü artış, şarap ticaretinde sahte ürün patlamasına yol açmıştı ve Jefferson şişeleri de bunun en bâriz örneğiydi. 2000 yılında İtalyan yetkililer,

aranan bir Toskana kırmızısı olan yirmi bin şişe sahte Sassicaia'ya el koydu. Çinli kalpazanlar sahte Lafite satmaya başladı. 1970'ler ve 1980'lerde müzayedelerde bulunması zor olan ve "ödüllü şaraplar" olarak bilinen asırlık Bordeaux'lar, piyasada yeniden boy göstermeye başladı. Sotheby's Müzayede Evi'nin uluslararası şarap departmanı başkanı Serena Sutcliffe, 1945 Mouton'un üretilen miktarından daha fazlasının, şarabın ellinci yılı olan 1995'te tüketildiği esprisini yapıyordu. Sutcliffe, bu sorunun özellikle zengin meraklıların çok hızlı bir şekilde büyük koleksiyonlar oluşturduğu ABD ve Asya'da ciddi boyutlarda olduğunu söyledi. "Önemli mahzenlere girdiğinizde 5 ya da 6 milyon dolar değerindeki güzel ürünlerin arasında bir milyon dolarlık sahte ürün görebilirsiniz," dedi.

Kaliteli şarap ticaretinin büyük bir kısmının şarap evi (şato) ile doğrudan bağlantısı bulunmaz. Bu ticaret alıcılar ve satıcılar arasında kayıt dışı "gri piyasa" alışverişleriyle yürütüldüğünden, belirli bir şişe şarabı gerçekte kimin piyasaya sürdüğünü tespit etmek zor olabilir. Ancak Koch, Chicago Şarap Şirketi'ne ve Farr Vintners'a temsilciler gönderdi ve dört şişenin de aslında aynı kişiden geldiğini öğrendi. Bu, Christie's'de açık artırmaya çıkarılan şişeyi tedarik eden Hardy Rodenstock adlı gösterişli bir Alman şarap koleksiyoncusuydu. Rodenstock 1970'lerde Alman pop müzik gruplarının menajerliğini yapan eski bir müzik yapımcısıydı. Münih, Bordeaux ve Monte Carlo'da konutları vardı ve lüks gözlükler üreten varlıklı Rodenstock ailesinin bir üyesi olduğu rivayet ediliyordu. İnsanlara kariyerine bir öğretim görevlisi olarak başladığını söylüyor ve borsadan bir servet kazandığını imâ ediyordu.

Rodenstock, 1970'lerde şarapla ilgilenmeye başlamış ve Château d'Yquem'in tatlı beyaz şaraplarına karşı özel bir tutku geliştirmişti. Özellikle de 19. Yüzyıl'ın sonlarındaki filoksera salgınından önceki şarapları çok seviyordu. O dönemde asma biti olarak da bilinen filoksera, Avrupa'nın üzüm bağlarını kırıp geçirmiş ve yetiştiricileri Kuzey Amerika'dan gelen, filokseraya dayanıklı anaçlarla bağlarını yeniden kurmak zorunda bırakmıştı. Rodenstock bir röportajında, "Yquem'in filoksera öncesi şaraplarında daha fazla aroma, daha fazla karamel, daha fazla özgünlük, daha fazla güç ve daha fazla asâlet bulursunuz," demişti. *Wine Spectator* dergisine, şatonun sâhibinden bile daha fazla eski Yquem şarabı tattığını söyleyerek övünmüş, şatonun sâhibi de bu durumu doğrulamıştı.

Rodenstock, 1980'den itibaren yıllık ve oldukça gösterişli şarap tadımları düzenlemeye başladı. Hafta sonu boyunca süren bu etkinliklere şarap eleştirmenleri, perakendeciler, çeşitli Alman kodamanları ve ünlüler katılırdı. Rodenstock, masrafları tamamen kendi cebinden karşılayarak sayısız eski ve nâdir şarabı açar, bunları cam ustası arkadaşı Georg Riedel'in ürettiği özel yapım "Rodenstock" kadehlerinde servis ederdi. Her zaman şık Rodenstock gözlükleri takan ve kolalı beyaz yakalı gömlekler giyen Rodenstock, kusursuz giyimiyle konuklarla şakalaşır, özellikle de değerli bir şişeye karşılaştığında "*Ja, unglaublich! Yüz puan!*" diye bağırırdı. Dakiklik konusunda son derece titizdi, geç kalanları içeri almaz ve eski şaraplar servis edilirken tükürülmesini yasaklardı.* Bu durum, tadacakları şişe sayısından endişelenen bazı konukların kucaklarına gizlice tükürük hokkaları saklamalarına neden olurdu. Rodenstock onları, "Tarih tükürülmez, içilir," diye uyarırdı.

Rodenstock, Jefferson şişelerini keşfettiğini hiçbir zaman saklamadı; tam tersine, Forbes'a yaptığı rekor satış onu şarap dünyasında bir ünlü hâline getirmişti. Daha sonra açıklayacağı üzere, 1985 baharında Paris'te ilginç bir keşifle ilgili bir telefon almıştı. Birileri, her birinin üzerine "Th.J." harfleri kazınmış olan tozlu, eski şişelere rastlamıştı. Rodenstock, şişeleri kendisine kimin sattığını açıklamayı reddetti ancak görünüşe göre satıcı, baş harflerin ne anlama geldiğini fark etmemişti. Rodenstock bu deneyimi, "Piyango gibiydi," diye anlatmıştı. "Tamamen şans eseri idi." Şişelerin sayısını ise hiçbir zaman söylemedi; bazı anlatılara göre "bir düzine kadardı", bazılarına göreyse otuza yakındı. Şişelerin bulunduğu Paris'teki adresi de açıklamadı. Jefferson şişeleri, Rodenstock'un bir dizi şaşırtıcı buluşunun ilki oldu. Kendisi artık en nadide şarapların yılmaz avcısı olarak nam salmıştı. Rodenstock'un 1980'ler ve 1990'larda arkadaşı olan bir koleksiyoncu, bana 1989'da birçok farklı şatodan 1929 yılına âit şarapların "yatay" bir tadımını organize ettiğini, ancak bulamadığı tek şişenin 1929 Château Ausone olduğunu anlattı. Tadımdan birkaç gün önce Rodenstock'tan bir telefon almış: "İskoçya'dayım. Bir şişe Ausone '29 buldum!" Rodenstock, basında çıkan haberlere göre yüz kasa Bordeaux bulduğu Venezuela'ya gitti; Rusya'da ise 19. Yüzyıl'dan kal-

ma şaraplardan oluşan "çarın kayıp zulasını" ortaya çıkardı. 1998'de Münih'teki Hotel Königshof'ta, 125 farklı Yquem rekoltesinin "dikey"* bir tadımını gerçekleştirdi, bunlara Jefferson koleksiyonundan iki şişe de dahildi. *Wine Spectator*'ın muhabiri, "Şaşırtıcı bir şekilde, şarapların tadı bozulmuş veya oksitlenmiş gibi değildi. 1784 yılındaki şarap, sanki onlarca yıl daha gençmiş gibiydi," yorumunu yaptı.

Şarap yazarlarından bazıları bu etkinliklerden özellikle kaçınır. Örneğin eleştirmen Robert Parker, bu tadımlardan yalnızca birine katılmış; bana söylediğine göre, etkinliklerin aşırı şatafatı onu uzak tutmuştu. Okurlarının çoğu bu tür şarapları bırakın satın almayı, bulmakta bile zorlanacağı için, sunulanları derecelendirmenin pek bir faydası olmayacağını da söyledi. Ayrıca tükürme yasağı ile Rodenstock'un en heyecan verici şarapları tadımın sonuna saklama eğilimi birleşince, şarabın objektif bir şekilde değerlendirilmesi ciddi anlamda tehlikeye girebilirdi. Parker, katıldığı tek etkinlik olan 1995'teki Münih tadımı hakkında, "Hârika şarapları hep siz iyice kafayı bulduktan sonra servis ediyor gibiydi," diye anlattı. "İnsanlar zil zurna sarhoş oluyordu."

Yine de Parker, Rodenstock'un bazı şaraplarına hayran kalmıştı. Rodenstock'un servis ettiği 1921 yılına âit büyük boy bir Pétrus şişesi için, "Bu evrenin ötesinde bir şey! Bu devasa, inanılmaz derecede yoğun şarap, 1950 veya 1947 ile karıştırılabilir," diye yazdı. Parker, *Wine Advocate* adlı dergisinde üç günlük tadımı "hayatımın şarap etkinliği" olarak nitelendirdi. "Kısa sürede anladım ki," diye yazıyordu, "Hardy Rodenstock '59 veya '47 dediğinde, 19. Yüzyıl'dan mı yoksa 20. Yüzyıl'dan mı bahsettiğini teyit etmem gerekiyordu!"

Michael Broadbent, Rodenstock etkinliklerine düzenli olarak katılırdı. *Vintage Wine: Fifty Years of Tasting Three Centuries of Wines (Eski Şaraplar: Üç Yüz Yıllık Şarapları Tatmanın Elli Yılı)* adlı kitabında Broadbent, en nadide şarapların birçoğunu Rodenstock'un "muazzam cömertliği" sayesinde tadabildiğini belirtir. 18. Yüzyıl şaraplarına ayırdığı bölümün büyük bir kısmı, Rodenstock tadımlarından aldığı notlardan oluşur. Bill Koch bu tadımlardan hiçbirine davet edilmemişti ama Rodenstock'un adını duymuştu ve ikili, 2000 yılında Christie's'in

* Şarap tadımlarında, özellikle çok sayıda şarap denenecekse, alkolün etkisinden (sarhoşluktan) kaçınmak ve damak tadının hassasiyetini korumak amacıyla şarabı yutmak yerine tükürmek yaygın ve profesyonel bir uygulamadır. Tadımcılar, şarabın aromasını ve tadını analiz etmek için ağızlarında bir süre dolandırdıktan sonra, genellikle bu iş için ayrılmış tükürük hokkalarına tükürürler. -ç.n.

* Yatay tadım, aynı rekolte yılına âit ancak farklı üreticiler tarafından üretilmiş şarapların karşılaştırılmasıdır. Örneğin, 1929 yılına âit farklı şatolara âit Bordeaux şaraplarının tadılması bir yatay tadımdır. Dikey tadım ise, aynı üreticiye âit şarapların farklı rekolte yıllarını karşılaştırmak için yapılır. Örneğin, Château d'Yquem şarabının 1880, 1921, 1945 gibi farklı yıllara âit örneklerinin art arda tadılması bir dikey tadımdır. -ç.n.

New York ofislerinde düzenlediği bir Latour tadımında bir kez karşılaşmıştı. Koch'un anlattığına göre Rodenstock geç gelmiş, Koch da onun yanına gidip, "Merhaba, ben Bill Koch. Sizden biraz şarap almıştım," demiş. Rodenstock, Koch'un elini sıkmış ancak Koch'a göre biraz rahatsız görünüyormuş.

Rodenstock, "Demek ünlü koleksiyoncu sizsiniz" deyip biraz aceleyle uzaklaşmış.

. . .

Jim Elroy, Koch'un hukukî anlaşmazlıklarda zaman zaman hizmetine başvurduğu emekli bir FBI ajanıydı. Meslek hayatı boyunca dolandırıcılık soruşturmalarında çalışan Elroy, Koch'un zihninde Jefferson şişeleriyle ilgili şüpheler belirlediğinde, "Paramı geri istiyor-san alırım," demiş. Ama bu Koch için yeterli değildi; "Onu hapse tıkmak istiyorum," deyince Elroy da "Atını eyerle o zaman,"* diye karşılık vermiş. (Koch'un kovboy kültürüne olan tutkusu Elroy'a da bulaşmış; patronunu "kasabanın yeni şerifi" olarak tanımlıyor. Elroy'un telefonunun zil sesi ise *İyi, Kötü ve Çirkin* filminin ıslıkla çalınan müziği idi).

Elroy, altmışlı yaşlarında, yıpranmış ve bronzlaşmış bir yüze ve hin bir gülümsemeye sâhipti. Usta bir hikâye anlatıcısı olan Elroy, yakın zamanda bir öğle yemeğinde buluştuğumuzda, soruşturmasının ayrıntılarını bu hikâyeyi daha önce defalarca anlatmış birinin kendinden emin ve hesaplı temposuyla aktardı. Bana, "Davalar ya iyiye gider ya da kötüye," dedi. "Bu seferki ise hep daha iyiye gitti." Elroy, Koch'un en başından beri Rodenstock'a dava açmakla ilgilendiğini, ancak aynı zamanda sonucunda federal yetkililere devredilebilecek bir ceza davası hazırlığını özel olarak finanse etmek istediğini de açıkladı. Koch'un bu hırsı Elroy'a müthiş bir şevk vermişti. "Bu soruşturma, bir FBI soruşturmasının tüm alametifarikalarını taşıyor," dedi. "Tek farkı, dünyanın en iyi adamları elinizin altında. Ve hiçbir bürokrasiye takılmıyorsunuz." Elroy, Koch'un 2005'ten bu yana Rodenstock davasına 1 milyon dolardan fazla harcadığını tahmin ediyordu; bu da, şarap için ödediği paranın iki katıydı.

Elroy'un ekibinde İngiltere'den eski bir Scotland Yard müfettişi,

Almanya'dan eski bir MI5 ajanı ve Avrupa ile ABD'den birkaç şarap uzmanı yer alıyordu. Ekip 2005 yılında soruşturmaya başladığında, (Jefferson Vakfı'nın bulunduğu) Monticello Mâlikânesi'ndeki personelden önemli bir bilgi edindi: Jefferson şaraplarının orijinalliğine dâir şüpheler, ilk şişenin satıldığı müzayedeye kadar uzanıyordu. Nitekim Broadbent, 1985 sonbaharında Monticello'ya başvurarak Jefferson'ın bazı mektuplarında şaraba yapılan göndermeler hakkında bilgi istemişti. On beş yılını Jefferson'ın ciltler dolusu belgesini inceleyerek geçirmiş olan Cinder Goodwin adındaki bir araştırmacı, o yılın kasım ayında Broadbent'e verdiği yanıtta kuşkularını dile getirmişti. Goodwin, "Jefferson'ın günlük hesap defterinde, neredeyse tüm mektuplarında, bankacısının ekstrelerinde ve çeşitli Fransız gümrük formlarında 1787 rekoltesi şaraplardan hiç bahsedilmiyor," diye yazmıştı. *New York Times*'tan bir muhabir müzayededen önce Goodwin'e ulaşip aradaki bağlantıyı sorduğunda ise Goodwin, Rodenstock'un şişelerindeki baş harflerin "Th.J." olarak, Jefferson'ın ise yazışmalarında genelde iki nokta üst üste kullanarak "Th:J." şeklinde yazdığına dikkat çekmişti. Broadbent katalogda bu şüphelerden bahsetmedi ve *Times*'ın haberi de açık artırmaya katılanları caydırmadı. (O dönemde *The New Yorker*'da yayımlanan bir makalede Broadbent bir muhabire, Jefferson'ın şişeye sâhip olduğuna dâir "kanıt" bulamadığını ama "yığınla" ikinci derece kanıt bulduğunu söylemişti.)

Müzayededen kısa bir süre sonra Cinder Goodwin, şişeler hakkında bir araştırma raporu hazırladı. Raporunda, şişelerin pekâlâ 18. Yüzyıl'a âit olabileceği, ancak Jefferson ile olan özel bağlantının tarihsel kayıtlar tarafından doğrulanmadığı sonucuna vardı. Goodwin, Rodenstock veya Broadbent'in iyi niyetini sorgulamadığını ısrarla belirtse de, şu soruyu sormaktan geri durmadı: "Paris'te yaşayan ve kaliteli Bordeaux şarabını seven başka Thomas'lar, Theodore'lar veya Theophile'ler; Jackson'lar, Jones'lar veya Julien'ler hiç mi yoktu?" Tarihi kayıtların Paris'teki çeşitli adreslerde oturanları belgelediğine dikkat çekti. Eğer Rodenstock şarabı keşfettiği adresi açıklarsa, "doğru bir bağlantı kurulabilirdi."

Kısa süre sonra Monticello'ya Rodenstock'tan mektuplar yağmaya başladı. İyi seviyede İngilizce bilmesine rağmen mektuplar Almanca idi ve bir Monticello tur rehberi tarafından tercüme edildi. Rodenstock, 28 Aralık 1985'te yazdığı mektupta Goodwin'e atıfta bulunarak, "insanın şüpheli ve asılsız sözlerini kibarca geri çekmesi ve

* İngilizcedeki "Saddle up" deyiminin çevirisidir. Kelime anlamı "atını eyerlemek" olsa da, mecazi olarak "zorlu bir göreve veya mâceraya hazırlanmak", "hadi başlayalım" anlamında kullanılan bir ifadedir. -ç.n.

basın önünde kendini beğenmişlik yapmaması gerektiğini” yazmıştı. Monticello’nun genel müdürü Dan Jordan ise cevabında, Goodwin’in son derece saygın bir Jefferson uzmanı olduğunu ve Rodenstock ya da Christie’s’in aksine, şişelerin orijinalliğinin belirlenmesinde hiçbir maddî çıkarı olmadığını belirtti.

Rodenstock, “Üniversitede ‘Jefferson’ dersi mi alınıyor?” diye karşılık verdi. “[Goodwin] Jefferson bağlamında şarap hakkında hiçbir şey bilmiyor; 1780-1800 dönemine âit şişelerin neye benzediğini, tatlarının nasıl olduğunu bilmiyor.” Broadbent de Monticello’ya mektuplar yazarak Rodenstock’un ve şişelerin arkasında durdu. Virginia’daki tarihçiler ile Avrupa’daki uzmanlar arasında aşılabilir felsefi bir uçurum var gibi görünüyordu. Tıpkı Rodenstock gibi Broadbent de, bir şişe şarabı tatma deneyiminin, tarihsel kanıtlara üstün geleceğine inandığını belirtti. Haziran 1986’da, Rodenstock’un 1787 tarihli Th.J. Branne Mouton şarabından bir şişe tattığını not düşü. Broadbent, şarabın “sansasyonel derecede iyi” olduğunu yazmıştı: “Bu olağanüstü eski şarabın orijinalliği konusunda birilerinin aklında en ufak bir şüphe kaldıysa bile, o şüpheler tamamen ortadan kalktı... Elbette, bu özel şişelerin Jefferson’ın mülkiyetinde olduğuna dâir yazılı bir kanıt yok, ancak ben artık bunun gerçekten de Jefferson’ın sipariş ettiği şarap olduğuna kesinlikle ikna oldum.”

Şarapla ilgili şüphelerini dile getirenler sâdece Monticello’daki araştırmacılar değildi. Christie’s şişeyi Forbes’a satmadan önce Rodenstock, bir şişe Th.J. Lafitte’i Hans-Peter Frericks adında bir Alman koleksiyoncuya yaklaşık 10.000 Alman markına teklif etmişti. Forbes bu meblağın kırk katını harcadıktan sonra Frericks kendi şişesini müzayedeye çıkarmaya karar verip Broadbent’e danıştı. Ancak Rodenstock araya girerek şişeyi Frericks’e, tekrar satmaması koşuluyla sattığını söyledi. (Frericks ise böyle bir şartın varlığını reddediyordu.) Frericks bu kez de Sotheby’s’in kapısını çaldı, ancak müzayedede evi kanıtları inceledikten sonra şişenin menşeinin belirsiz olduğunu öne sürerek teklifi geri çevirdi. Rodenstock’un satışı durdurma çabaları ve Sotheby’s’in şişeye ilgili şüpheleri Frericks’i kuşkulandırdı ve 1991 yılında şişeyi, içeriğinin karbon tarihlemesi yapılması için Münih’teki bir laboratuvara gönderdi.

Tüm organik materyaller, öngörülebilir bir bozunma hızına sâhip olan radyoaktif karbon-14 izotopu içerir; bu sâyede bilim insanları, bir şişe şarabın yaşını yaklaşık olarak belirlemek için içindeki izotop mik-

tarını analiz edebilirler. Karbon-14’ün yarı ömrü uzun olduğundan, birkaç yüzyıllık nesneleri değerlendirmek söz konusu olduğunda, karbonla tarihleme görece kesin olmayan bir yöntemdir. Ancak 1950’ler ve 1960’lardaki nükleer atmosfer testleri, bu dönemde karbon-14 seviyelerini keskin bir şekilde yükseltmesi nedeniyle bir tür referans noktası sunar. Nitekim bu vakada, karbon-14 ve bir başka izotop olan trityumun miktarı, iki yüz yıllık bir şarap için beklenenden çok daha yüksek çıktı ve bilim insanları, şişenin neredeyse yarısının 1962 veya sonrasında âit şarapların bir karışımını içerdiği sonucuna vardı.

Frericks, Rodenstock’a dava açtı ve Aralık 1992’de bir Alman mahkemesi, Rodenstock’un “şarabı tağşiş ettiğine veya bilerek tağşiş edilmiş şarap sunduğuna” hükmederek Frericks’in lehine karar verdi. (Rodenstock temyize gitti ve Frericks’e hakaret davası açtı. Mesele nihâyetinde mahkeme dışında çözüldü.) Yorulmak bilmez Elroy, eski MI5 ajanına ek olarak Almanya’da iki özel dedektif daha tuttu ve bu dedektifler Hardy Rodenstock’un sahte bir isim olduğunu keşfetti. Dedektifler, Rodenstock’un memleketi olan ve bugün Polonya sınırları içinde kalan Marienwerder’e gittiler. Koch’a, Rodenstock’un aslında yerel bir demiryolu yetkilisinin oğlu olan Meinhard Goerke olduğunu rapor ettiler. Rodenstock’un annesiyle görüşüp ilkokulunu ziyaret ettiler. Dedektifler Koch’a, Rodenstock’un mühendislik eğitimi aldığını ve Alman Federal Demiryolları’nda işe girdiğini bildirdi; profesör olduğu iddiasını destekleyecek hiçbir kanıt bulamadılar. Ayrıca, Rodenstock’un 1970’ler ve 1980’lerde romantik bir ilişki yaşadığı Alman pop şarkıcısı Tina York ile de görüştüler. York onlara, Rodenstock’un on yıl süren ilişkileri boyunca daha önceki bir evliliğinden olan iki oğlunun varlığını kendisinden sakladığını anlatıp şöyle dedi: “Bana her zaman iki yeğeninden bahsederdi.”

Dedektifler, Rodenstock’un yeni kimliğini York’la tanıştığı sıralarda benimsediğini ve ona ünlü Rodenstock ailesinin bir parçası olduğunu söylediğini anlattı. Rodenstock, şarapla ilk kez York’la birlikteyken ilgilenmeye başlamıştı. Tina York ise onun bu hobisine pek ilgi duymuyordu. Bir gün, serin kalması için bir kase patates salatasını onun klimalı şarap mahzenine koyduğunu ve Rodenstock’un buna karşılık çılgına döndüğünü anlatmıştı. Rodenstock, hassas burnu ve kör tadımlarda şarapları ayırt etme becerisiyle tanınıyordu. Elroy, onun, şaraphanelerin hassas üzüm harmanları elde etmek için çalıştırdığı türden bir harmanlama uzmanının (kupaj ustasının) becerilerine

sâhip olup olmadığını merak etti. Zira bir şişe şarabın içindeki üzüm çeşitlerini güvenilir bir şekilde belirleyebilecek herhangi bir bilimsel test bulunmuyor. Elroy, Rodenstock'un çeşitli şarapları ve hatta –kalpazanların sıklıkla yaptığı gibi– bir miktar Porto şarabını karıştırarak, tadı gerçeğine benzeyen sahte içkiler hazırlamış olabileceği ihtimâli üzerinde durdu.

Elroy'un araştırma ekibi bu şüphelerin peşine düşerek, görüştükleri birkaç kişiye Rodenstock'un sahte içki üretebileceği bir laboratuvarı olup olmadığını sordu. Ekim 2006'da, Andreas Klein adında bir Alman, Koch'un ekibine ulaştı ve Rodenstock'un birkaç yıl boyunca kendi ailesine âit bir dâirede yaşadığını söyledi. İkili, Klein'ın Rodenstock'un dâiresinin üzerine bir kat daha eklemek istemesi üzerine tartışmış ve sonunda mahkemelik olmuştu. Rodenstock 2004 yılında dâireyi terk ettikten sonra Klein, eski kiracısının mahzenine girmiş ve burada boş şişelerden oluşan bir koleksiyon ile bir yığın yeni görünümlü şarap etiketi bulmuştu.

. . .

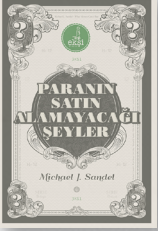
İki tür şarap kalpazanı vardır: şişenin içine dokunmayanlar ve dokunanlar. Değerli bir rekoltenin fiyatı sıradan bir şarabinkini genellikle gölgede bıraktığından, pek çok kalpazan işe hakikî bir şişeyle başlar ve sâdece etiketini değiştirir; örneğin, 1980 tarihli hakikî bir Pétrus şişesinin etiketini söküp yerine 1982 etiketi yapıştırır. (1982 rekoltesi özellikle rağbet gören ve pahalı bir yıldır.) İyi bir tarayıcı ve renkli bir yazıcıyla etiketleri kopyalamak oldukça kolaydır; konuştuğum eski bir müzayedeci, bu işe, herkesin kendi bilgisayarında yapabileceğini kastederek, alayla “masaüstü yayıncılık” demişti. Şişenin mantarına üretim yılı işlenir, ancak kalpazanlar bazen alıcının fark etmeyeceğini varsayarak son rakamı kazır. Dahası, mantarlar şişede onlarca yıl kalınca bozulma eğilimi gösterdiğinden, bazı şaraphaneler “yeniden mantarlama” hizmeti sunar; bu nedenle daha yeni bir mantara sâhip bir şişe hemen şüphe uyandırmayabilir. Her halükârda, alıcı şişeyi açana kadar mantar, folyo kapsülün altında gizli kalır.

Kalpazanların en büyük avantajı, pek çok alıcının sahte şişeleri, eğer bir gün açacaklarsa bile, açmadan önce yıllarca beklemesidir. Bill Koch bana, asla içmeye niyeti olmadığı şaraplara sâhip olduğunu söyledi. Belirli şatoların şişelerini, bir koleksiyon serisini tamamlamak

amacıyla âdeta beyzbol kartı gibi biriktiriyormuş. “Duvarı 150 yıllık bir Lafite serisi olsun istiyorum, o kadar,” demişti. Bulunması zor rekolteleri tüketmekten çekinirmiş, çünkü bunu yapmak seriyi eksik bırakmış; bir diğer neden de en nâdir eski şarapların genellikle en iyi rekoltelerden değil, en kötülerinden çıkmasıymış. Koch, tarihsel olarak iyi rekolteler üretildiğinde, koleksiyoncuların şarapların zamanla nasıl bir hâl alacağını görmek için onları mahzenlerine kaldırdığını anlattı. Ancak tanınmış şatolar vasat rekolteler ürettiğinde, insanlar bunları şişelendikten kısa bir süre sonra içer, bu da o yılın şarabını nâdir kılar. Ona içmeyi hiç düşünmediği eski şarapları neden satın aldığını sorduğumda, Koch omuzlarını silkerek, “Custer'ın tüfeğini de asla ateşlemeyeceğim,” dedi.

Şarap sahtecileri için ikinci büyük avantaj, koleksiyoncuların sahte şişeleri açtıklarında, dolandırıldıklarını anlayacak deneyimden ve keskin bir damak zevkinden genellikle yoksun olmalarıdır. Zaten hakikî eski şaraplar bile şişeden şişeye muazzam bir değişkenlik gösterir. Sotheby's'den Serena Sutcliffe bana bu durumu şöyle anlatmıştı: “Bu, yaşayan bir organizma. Hareket eder, değişir, evrilir ve kırk, elli, altmış yıllık şaraplara geldiğinizde, şişeler benzer koşullarda yan yana saklansa bile aralarında büyük farklar olacaktır.” Yapılan çalışmalar, şarap koklama ve tatma deneyiminin, beynin bilişsel kısımlarının müdahalesine son derece açık olduğunu göstermektedir. Birkaç yıl önce, Bordeaux Üniversitesi'nde şarap bilimi (oenoloji) alanında doktora öğrencisi olan Frédéric Brochet bir çalışma yaptı. Bu çalışmada, elli yedi katılımcıya, üzerinde mütevazı bir sofraya şarabı (*vin de table*) olduğunu belirten bir etiket bulunan şişeden, orta sınıf bir kırmızı Bordeaux sundu. Bir hafta sonra aynı şarabı aynı deneklere, bu kez *grand cru* (nitelikli bir şarap) olduğunu belirten bir şişeden servis etti. Tadımcılar ilk şişedeki şarabı “basit”, “dengesiz” ve “zayıf” bulurken, ikinci şişedeki şarabı “karmaşık”, “dengeli” ve “dolgu” olarak nitelendirdi. Brochet, etiketten kaynaklanan “algısal beklentimizin” genellikle bir şarap deneyimini yönettiğini ve şişenin içine verdiğimiz gerçek duyuşsal tepkiyi baskıladığını savunuyor.

Bu yüzden, bir şarabın yerine başkasını koyan daha cüretkâr kalpazanlar da vardır. Bu kişiler genellikle hakikî etiketli hakikî şişelerle çalışır; restoranlardan veya antikacıardan boş şişeler temin eder, içlerini başka tür bir şarapla doldurur ve statü meraklısı alıcının aradaki farkı asla anlamayacağını varsayarak mantarı ve kapsülü yeniler.

PARANIN SATIN ALAMAYACAĞI ŞEYLER

Michael J. Sandel

Ünlü siyaset felsefecisi Sandel, bu paranın satın alamayacağı değerleri sorguluyor ve piyasa ekonomisinin ahlaki sınırlarını tartışmaya açarak toplumu ayakta tutan ve parayla satın alınamayacak değerler üzerine bir sorgulama yapıyor.

GÖRÜNMEZ KALP

Russell D. Roberts

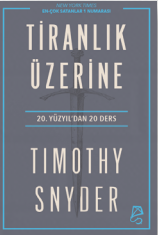
İktisat bilimini bir aşk hikayesiyle harmanlayan bu roman, piyasa ekonomisinin işleyişini ve insanların ekonomik kararlarını nasıl aldıklarını anlatıyor. Eğlenceli bir anlatımla iktisadın temel prensiplerini açıklıyor.

BİR ÖMÜR DÜŞÜNMEK: Ahmet Arslan'la Nehir Söyleşi

Söyleşi: D. Özkan ve B. Kalkan

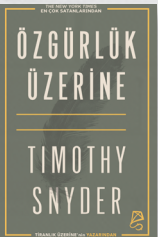
Ahmet Arslan'ın hayat ve düşünce yolculuğuna tanıklık eden bu kitap, felsefe, siyaset ve toplumsal meselelere dair derinlemesine analizler sunuyor. Yazarın düşünce dünyasının zenginliğini ve entelektüel birikimini yansıtıyor.

TİRANLIK ÜZERİNE

Timothy Snyder

Ödüllü tarihçi Snyder, özgürlüğün ne olduğunu, nasıl yanlış anlaşıldığını ve onu korumamızın neden hayatta kalmamız için tek şansımız olduğunu öne sürüyor. Yazar, unuttuğumuz özgürlük idealini yeniden keşfetmeye ve birlikte çalışarak daha iyi bir gelecek inşa etme çağrısında bulunuyor.

ÖZGÜRLÜK ÜZERİNE

Timothy Snyder

Snyder, özgürlüğün ne olduğunu, nasıl yanlış anlaşıldığını ve onu korumamızın neden hayatta kalmamız için tek şansımız olduğunu inceliyor. Yazar, unuttuğumuz özgürlük idealini yeniden keşfetmeye ve birlikte çalışarak daha iyi bir gelecek inşa etme çağrısında bulunuyor. **YAKINDA**

TİRANLAR NASIL DEVRİLİR

Marcel Dirsus

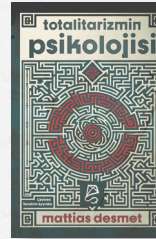
Tiranların iktidar mücadelelerini, zorluklarla dolu yönetimlerini ve kaçınılmaz düşüşlerini inceleyen Marcel Dirsus, tarihsel ve teorik analizlerle desteklenen bu eserinde, otoriter rejimlerin doğasını ve bu rejimlerin çöküşünün uluslar için anlamlarını kapsamlı bir şekilde ele alıyor. **YAKINDA**

OTOKRASİ A.Ş.

Anne Applebaum

Pulitzer ödüllü yazar Anne Applebaum, otokratik rejimlerin yolsuzluk, dezenformasyon ve baskı araçlarıyla nasıl uluslararası işbirlikleri kurduğunu ortaya koyuyor. Küresel bir kleptokrasi ağının izlerini süren kitap, demokrasiyi tehdit eden bu yapıların işleyişini ve Batı'nın bu tehditle mücadelesindeki zorlukları ele alıyor. **YAKINDA**

TOTALİTARİZMİN PSİKOLOJİSİ

Mattias Desmet

Totaliter rejimlerin yükselişini ve kitle psikolojisini inceleyen bu çarpıcı kitap, insanların nasıl olup da totaliter ideolojilere kapıldığını açıklıyor. Desmet, tarihten ve günümüzden örneklerle, totalitarizmin psikolojik ve temellerini analiz ediyor.

NÜKLEER SAVAŞ

Annie Jacobsen

Pulitzer finalisti Jacobsen, onlarca uzman röportajına dayanarak, nükleer füze saldırısının ilk anından itibaren yaşanacakları dakikaları sayarak aktarıyor. Bu kitap, nükleer silahların yıkıcı gücünü ve bir nükleer savaşın dünya üzerinde yaratacağı felaketi anlatan güçlü ve sürükleyici bir okuma sunuyor. **YAKINDA**

SANAT HIRSIZI

Michael Finkel

Gerçek bir hikayeye dayanan bu kitap, sanat eserlerine duyduğu saplantılı tutkuyla tanınan bir hırsızın izini sürüyor. Finkel, okuru sanat dünyasının karanlık dehlizlerine sürüklerken, suç, aşk ve ta-kıntının karmaşık ilişkisini de ustalıkla anlatıyor.

SENİ ÖNCE SICAK ÖLDÜRECEK

Jeff Goodell

Küresel ısınmanın yıkıcı etkilerini çarpıcı bir şekilde ortaya koyan bu kitap, gezegenimizin karşı karşıya olduğu tehlikenin aciliyetini vurguluyor. Goodell, bilimsel veriler ve gerçek hayat hikayeleriyle, iklim değişikliğinin geleceğimizi nasıl şekillendireceğini gözler önüne seriyor.

YANGIN HAVASI

John Vaillant

Kanada'da yaşanan büyük bir yangın felaketini merkeze alan Pulitzer finalist bu kitap, iklim değişikliğinin orman yangınları üzerindeki etkisini çarpıcı bir şekilde gözler önüne seriyor. Vaillant, yangının hikayesini anlatırken, doğanın gücü ve insanın kırılganlığı üzerine derin düşüncelere sevk ediyor.

BİZİ KURTARMAK

Katharine Hayhoe

İklim bilimci Katharine Hayhoe, bu kitabında, iklim değişikliğiyle ilgili ortak değerler üzerinden etkili diyalog kurmanın önemini vurguluyor. Bilim ve empatiyi birleştiren umut dolu bu rehber, sürdürülebilir bir gelecek için somut adımlar öneriyor. **YAKINDA**

AKIL HASTALIĞI EFSANESİ

Thomas Szasz

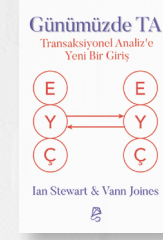
Ünlü psikiyatrist Thomas S. Szasz, "akıl hastalığı" kavramını sorgulayarak, bunun kişisel davranışlara yönelik bir metafor olduğunu savunuyor. Toplumsal normlara uymayan davranışların tıbbileştirilmesine eleştirel bir bakış sunuyor. **YAKINDA**

KÖR NOKTALAR

Marty Makary

Kör Noktalar, tıpta grup düşüncesinin, yanlış bilimsel varsayımların ve eksik değerlendirmelerin sağlık sistemini nasıl etkilediğini ele alıyor. Marty Makary, modern tıbbın hatalarını ve bu hataların hasta sağlığı üzerindeki yansımalarını çarpıcı örneklerle inceliyor. **YAKINDA**

GÜNÜMÜZDE TA

Ian Stewart ve Vann Joines

Transaksiyonel Analizin (TA) güncel uygulamalarını ve gelişmelerini ele alan bu kitap, iletişim, kişilerarası ilişkiler ve kişisel gelişim konularında rehberlik sağlıyor. TA'nın temel kavramlarını güncel örneklerle açıklayarak, kişisel ve profesyonel yaşamda daha etkili iletişim kurmanın yollarını gösteriyor.

ÇOCUKLAR, GENÇLER VE YETİŞKİMLER İÇİN TRANSAKSİYONEL ANALİZ

Alvyn ve Margaret Freed

İletişim ve ilişkiler üzerine etkili bir yaklaşım sunan bu kitap, Transaksiyonel Analiz'in temel kavramlarını çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin anlayabileceği şekilde açıklıyor. Kişisel gelişim ve sağlıklı iletişim için pratik rehberlik sağlıyor.

AKILCI YAŞAM KILAVUZU

Albert Ellis ve Robert A. Harper

Mutsuzluğun kaynağının olaylar değil, olaylara yüklediğimiz anlamlar olduğunu savunan bu dünyaca ünlü kılavuz, akılcı düşünme becerilerini geliştirerek daha mutlu ve doyumlu bir yaşam sürmenin yollarını gösteriyor.

KENDİNİZİ DAHA İYİ HİSSEDİN, DAHA İYİ OLUN, DAHA İYİ KALIN

Albert Ellis

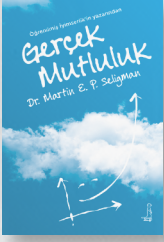
Albert Ellis, duygusal sorunların üstesinden gelmek ve daha mutlu bir yaşam sürmek için etkili bir yaklaşım sunuyor. Akılcı-Duygusal Davranış Terapisi (REBT) prensiplerini kullanarak, olumsuz düşünce kalıplarını değiştirmenin ve duygusal sağlığı iyileştirmenin yollarını gösteriyor.

NASIL MUTLU OLURSUNUZ

Albert Ellis

Albert Ellis, mutluluğun ve yaşam doyumu için pratik rehberlik sağlıyor. Olumsuz düşünce ve inançların nasıl değiştirilebileceğini ve daha mutlu bir yaşam sürmenin nasıl mümkün olduğunu açıklıyor.

GERÇEK MUTLULUK

Martin E. P. Seligman

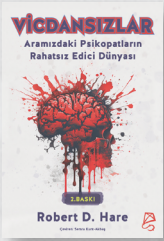
Pozitif psikolojinin kurucularından Martin Seligman, mutluluğun ve yaşam doyumu için bilimsel olarak kanıtlanmış yöntemleri paylaşıyor. Karakterin güçlü yönlerini keşfetmek, iyimserlik ve minnettarlık gibi kavramlara odaklanarak, kalıcı mutluluğa ulaşmanın yollarını gösteriyor.

ÖĞRENİLMİŞ İYİMSERLİK

Martin E. P. Seligman

Öğrenilmiş çaresizlik kavramının mucidi Martin Seligman, iyimserliğin de öğrenilebilir bir beceri olduğunu savunuyor. Kötümser düşünce kalıplarını değiştirmenin ve iyimser bir bakış açısı geliştirmenin yollarını göstererek, daha mutlu ve başarılı bir yaşam için rehberlik sağlıyor.

VİCDANSIZLAR: Aramızdaki Psikopatların Rahatsız Edici Dünyası

Robert D. Hare

Psikopatların zihin dünyasını ve davranışlarını inceleyen bu çarpıcı kitap, toplum içindeki psikopatları anlamamanın yollarını gösteriyor. Hare, psikopatinin klinik özelliklerini ve toplum üzerindeki etkilerini bilimsel verilerle açıklıyor.

BENLİK YOKSA SORUN YOK

Chris Niebauer

Budizm ile nöropsikoloji arasında bağlantılar kuran bu kitap, 'benlik' kavramını bilimsel ve felsefi açıdan inceliyor. Benliğin bir yanılsama olduğunu savunarak, acı çekmenin ve mutsuzluğun üstesinden gelmenin yollarını araştırıyor.

SON KONUŞMA

Randy Pausch ve Jeffrey Zaslow

Kanserle mücadele eden bir profesörün verdiği ilham verici, öğretici ve dokunaklı son ders, bu kitapta ölümsüzleşiyor. Pausch, hayallerin peşinden koşmanın ve hayatın her anını dolu dolu yaşamının önemini hatırlatıyor.